

Η ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ ΣΤΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

02 - Η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη:
Από το πρωτότυπο στο σήμερα (β')

Διάγραμμα παρουσίασης και θεματικές ενότητες

(συνέχεια)

5. Τα αντίγραφα της Καινής Διαθήκης
6. Οι μεταφράσεις της Αγίας Γραφής
7. Η Αγία Γραφή σε έντυπη μορφή
8. Η κριτική του κειμένου

5. Τα αντίγραφα της Καινής Διαθήκης

1. Αρχή από τα χειρόγραφα

Ο αριθμός και η ποικιλία των ελληνικών χειρογράφων της Κ.Δ. αποτελούν ένα από τα σημαντικότερα τεκμήρια για την ιστορία του κειμένου. Τα περίπου 5.500 σωζόμενα ελληνικά χειρόγραφα, με χρονολόγηση που ξεκινά ήδη από το 125 μ.Χ., συνιστούν μοναδικό φαινόμενο στην αρχαία γραμματεία, καθώς κανένα άλλο έργο της αρχαιότητας δεν διαθέτει τόσο πλούσια και πρώιμη χειρόγραφη παράδοση.

Ιδιαίτερη σημασία έχουν οι πάπυροι (πάνω από 100), οι οποίοι είναι και τα αρχαιότερα τεκμήρια. Επειδή χρονολογούνται από τον 2^ο και 3^ο αιώνα, βρίσκονται χρονικά πολύ κοντά στα πρωτότυπα κείμενα και αποτελούν θεμελιώδη μάρτυρα για την κριτική αποκατάσταση του αρχικού κειμένου.

2. Τα μεγαλογράμματα χειρόγραφα

Τα μεγαλογράμματα (περίπου 300), γραμμένα με κεφαλαία γράμματα, ανήκουν κυρίως στους πρώτους χριστιανικούς αιώνες και διατηρούν σημαντικές μορφές του κειμένου. Τα μικρογράμματα (περίπου 2.800, από τον 9^ο αιώνα και εξής) αποτελούν τη μαζικότερη κατηγορία χειρογράφων και μαρτυρούν τη συστηματική αντιγραφή του κειμένου στη βυζαντινή περίοδο. Αν και μεταγενέστερα, έχουν μεγάλη αξία για την κατανόηση της εξέλιξης της βυζαντινής κειμενικής παράδοσης.

3. Τα λειτουργικά κείμενα

Ιδιαίτερη κατηγορία αποτελούν τα εκλογάδια (περίπου 2.300), λειτουργικά ή κηρυγματικά κείμενα που περιέχουν περικοπές της Καινής Διαθήκης για λατρευτική χρήση. Αυτά αποδεικνύουν ότι το κείμενο δεν διαδιδόταν μόνο ως βιβλίο μελέτης, αλλά και ως ζωντανό λειτουργικό κείμενο μέσα στη λατρεία της Εκκλησίας.

4. Το κείμενο των χειρογράφων

Σημαντικό είναι επίσης το γεγονός ότι στα αρχαιότερα χειρόγραφα δεν υπήρχε διαχωρισμός λέξεων (*scriptio continua*), ούτε σημεία στίξης, ούτε διαίρεση σε κεφάλαια και εδάφια. Αυτό δείχνει ότι η αρχική μορφή του κειμένου ήταν πιο «συνεχής» και απαιτούσε εξοικείωση από τον αναγνώστη. Τα πρώτα συστήματα διαίρεσης σε κεφάλαια εμφανίζονται ήδη από τον 4^ο αιώνα, ενώ ο σημερινός χωρισμός σε κεφάλαια αποδίδεται στον Stephen Langton (1200 μ.Χ.). Ο χωρισμός σε εδάφια καθιερώθηκε αργότερα, το 1550, από τον εκδότη Ροβέρτο Εστιέν (Robert Estienne). Αυτές οι μεταγενέστερες προσθήκες διευκόλυναν σημαντικά τη μελέτη, τη διδασκαλία και την παραπομπή στο κείμενο.

5. Η πλούσια κειμενική παράδοση

Συνολικά, η πληθώρα και η χρονική διασπορά των χειρογράφων της Καινής Διαθήκης καθιστούν δυνατή τη συγκριτική μελέτη και την επιστημονική ανασύνθεση του αρχικού κειμένου με υψηλό βαθμό αξιοπιστίας. Παρά τις επιμέρους παραλλαγές που προέκυψαν από τη χειρόγραφη αντιγραφή, η ουσία του κειμένου διατηρήθηκε μέσα από μια εξαιρετικά πλούσια και τεκμηριωμένη παράδοση.

6. Ο αριθμός αντιγράφων της Κ.Δ.

- Ελληνικά χειρόγραφα της Κ.Δ. (5.500 χειρόγραφα, από το 125 μ.Χ. και εξ)
  - Πάπυροι (πάνω από 100)
  - Μεγαλογράμματα (περ. 300)
  - Μικρογράμματα (2800, από το 835 μ.Χ. κ.ε.)
  - Εκλογάδια (περ. 2300) – κηρυγματικά κείμενα της Βυζ. Εκκλ.
- Στα παλιότερα χειρόγραφα οι λέξεις δεν χωρίζονταν, δεν υπήρχαν σημεία στίξης, εδάφια, παράγραφοι, κεφάλαια.
  - Τα πρώτα συστήματα χωρισμού σε κεφάλαια από τον 4^ο αι.
  - Ο σημερινός χωρισμός σε κεφάλαια έγινε το 1200 από τον Αρχιεπίσκοπο Κανταβριγίας Langdon. Ο χωρισμός σε εδάφια από τον εκδότη των Παρισίων Ροβέρτο Εστιέν το 1550.

7. Ο Πάπυρος 87 (P87)

Πάπυρος 87 (P87), χρονολογούμενος περίπου στα έτη 125–150 μ.Χ., ο οποίος περιέχει το κείμενο της προς Φιλήμονα επιστολής 13–15, 24–25

8. Ο Πάπυρος Chester Beatty III (P47)

Ο Πάπυρος *Chester Beatty III* (P47), ο οποίος χρονολογείται συνήθως στο πρώτο μισό του 3^{ου} αιώνα μ.Χ., περίπου το 250 και περιέχει το βιβλίο της Αποκάλυψης, κεφ. 9, εδάφια 10–17

9. Οι αντιγραφείς του Μεσαίωνα

Οι αντιγραφείς του Μεσαίωνα

Σε αυτούς οφείλεται η διάδοση έργων που σήμερα θεωρούνται αριστουργήματα. Σε μια εποχή όπου λέξεις όπως φωτοτυπία, διαδίκτυο, ακόμη και τυπογραφία, θεωρούνταν επιστημονική φαντασία

6. Οι μεταφράσεις της Αγίας Γραφής

1. Οι αρχαιότερες μεταφράσεις

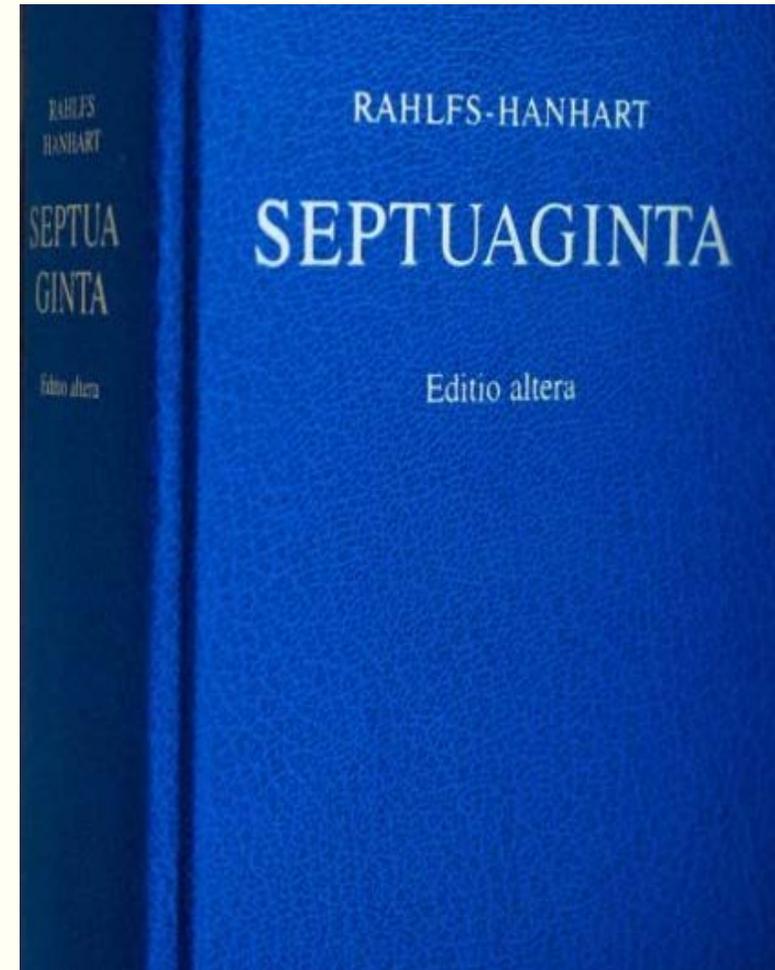
---

1. **Η Μετάφραση των Εβδομήκοντα (LXX ή O')** – 3^{ος} αι. π.Χ. Είναι η σημαντικότερη όλων. Έγινε στην Αλεξάνδρεια και ήταν η Βίβλος που χρησιμοποίησαν οι συγγραφείς της Καινής Διαθήκης. Η σημασία της είναι τεράστια γιατί βασίζεται σε ένα εβραϊκό πρότυπο (Vorlage) αρχαιότερο από το σημερινό Μασοριτικό κείμενο, διασώζοντας γραφές που διαφορετικά θα είχαν χαθεί.
2. **Συριακή Πεσιττά (Peshitta)** – 2^{ος} αι. μ.Χ. Η λέξη “Peshitta” σημαίνει απλή ή κοινή. Είναι η επίσημη Βίβλος των Συριακών Εκκλησιών. Στην Π.Δ. παρουσιάζει ενδιαφέροντες παραλληλισμούς με τα Ταργκουμίμ, γεγονός που υποδηλώνει επιρροή από ιουδαϊκά περιβάλλοντα.

2. Η Μετάφραση των Εβδομήκοντα (Ο΄)

Η καλύτερη κατανόηση της προέλευσης της Μετάφρασης των Εβδομήκοντα (Ο΄) είναι εκείνη που λαμβάνει υπόψη όλη τη σύνθετη και πολυδιάστατη ιδιαιτερότητα της κατάστασης στην Αλεξάνδρεια. Ο συνδυασμός πολιτικών, ακαδημαϊκών, πολιτισμικών και θρησκευτικών παραγόντων συνέβαλε καθοριστικά στη δημιουργία της Ο΄. Πράγματι, η πολυαιτιώδης προέλευση της μετάφρασης δεν μπορεί να τονιστεί αρκετά. Τουλάχιστον όσον αφορά τη μετάφραση της Πεντατεύχου κατά τον 3^ο αι. π.Χ., η παραγωγή της οφείλεται σε ένα πλήθος δυναμικών που συνέκλιναν σε συγκεκριμένο χρόνο και τόπο, και των οποίων η επίδραση γίνεται αισθητή μέχρι και σήμερα, λέει ο Tavis Bohlinger.

3. Οι αρχαιότερες μεταφράσεις

---

3. **Αραμαϊκά Ταργκουμίμ (Targumim)** - Δεν είναι ακριβώς “μεταφράσεις” με τη στενή έννοια, αλλά ερμηνευτικές παραφράσεις. Δημιουργήθηκαν όταν τα Εβραϊκά έπαψαν να είναι η ομιλούμενη γλώσσα. Είναι πολύτιμα για να καταλάβουμε πώς ερμήνευαν οι Ιουδαίοι τις Γραφές την εποχή του Χριστού.
4. **Λατινική Βουλγάτα (Vulgata)** – 5^{ος} αι. μ.Χ. Έργο του Αγίου Ιερωνύμου (Hieronimus). Η καινοτομία του Ιερωνύμου ήταν ότι μετέφρασε την Παλαιά Διαθήκη απευθείας από το εβραϊκό κείμενο (*Hebraica Veritas*) και όχι από τους Εβδομήκοντα, κάτι που θεωρήθηκε επαναστατικό για την εποχή του.

4. Οι μεταγενέστερες μεταφράσεις

---

5. **Κοπτικές Μεταφράσεις** – 3^{ος}-4^{ος} αι. μ.Χ. Διακρίνονται κυρίως στη Σαχιδική (Νότια Αίγυπτος) και τη Μποχαϊρική (Βόρεια Αίγυπτος) διάλεκτο. Είναι πολύ σημαντικές για την αποκατάσταση του αρχικού ελληνικού κειμένου της Καινής Διαθήκης, καθώς οι Κοπτικές διάλεκτοι διατηρούν λεπτές αποχρώσεις της ελληνικής γραμματικής.
6. **Αιθιοπική Μετάφραση** – 4^{ος}-6^{ος} αι. μ.Χ. Η Αιθιοπική Εκκλησία διασώζει στο Κανόνα της βιβλία που χάθηκαν σε άλλες παραδόσεις, όπως το Βιβλίο του Ενώχ και το Βιβλίο των Ιωβηλαίων, τα οποία σώθηκαν ολόκληρα μόνο σε αυτή τη γλώσσα (Ge'ez).

5. Οι μεταγενέστερες μεταφράσεις

---

7. **Αρμενική Μετάφραση** – 5^{ος} αι. μ.Χ. Συχνά αποκαλείται από τους φιλόλογους ως η “Βασίλισσα των Μεταφράσεων”. Διακρίνεται για την απίστευτη ακρίβεια και την κομψότητά της. Είναι ένα από τα πιο αξιόπιστα εργαλεία για τον εντοπισμό παραλλαγών στο κείμενο των Εβδομήκοντα.
8. **Γοτθική Μετάφραση** (Ουλφίλας) – 4^{ος} αι. μ.Χ. Ο επίσκοπος Ουλφίλας χρειάστηκε να επινοήσει ένα νέο αλφάβητο για να μεταφράσει τη Βίβλο στους Γότθους. Είναι το αρχαιότερο δείγμα γραφής σε γερμανική γλώσσα.

7. Η Αγία Γραφή σε έντυπη μορφή

1. Η σπουδαιότερη έντυπη έκδοση

Η μετάβαση από το χειρόγραφο στο έντυπο βιβλίο αφαίρεσε το μονοπώλιο της γνώσης από τους γραφείς και την κατέστησε προσιτή σε ένα ευρύτερο κοινό. Ακολουθούν τα κύρια ορόσημα:

1. **Η Βίβλος του Γουτεμβέργιου (1452-1455)** - Είναι η περίφημη “Βίβλος των 42 στίχων” (από τον αριθμό των γραμμών σε κάθε σελίδα). Αν και ο Γουτεμβέργιος τύπωσε τη λατινική Μετάφραση (Βουλγάτα), η τεχνολογική του καινοτομία ήταν αυτή που επέτρεψε αργότερα στη Μεταρρύθμιση να εξαπλωθεί. Το γεγονός ότι το πρώτο μεγάλο έργο της τυπογραφίας ήταν η Αγία Γραφή δείχνει την κεντρική θέση του κειμένου στον ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Incipit epistola sancti ieronimi ad paulinum presbiterum de omnibus diuine historie libris. capituli pmi.

Hanc ambrosius tua michi munuscula pferens. deuote scripsit et suauissimas lras. q̄ a principio annuiciau. h̄c p̄be-
 te iam fidei et veteris amicitie noua. p̄ferbant. Et ita tū illa necessitudo ē. et epi glauco copulata. q̄m non ualidas et familiares. nō p̄ntia tantum corpori. nō s̄bdola et palpās adulatō. sed dei timor. et diuinae scripturarū studia conciliant. Legim⁹ in veteribz historijs. quosdā iustitias. p̄uina a. nouos adijisse p̄fos. maria trāsisse. ut eos quos et libris nouerant. corā q̄ uiderat. Sicut pitagoras menphi-

GENES I 8

Incipit liber genesis qui uox gentium

In principio creauit deus celum et terram. Terra uero erat inanis et uacua. et tenebre erant super faciem abyssi. et spiritus domini uolauit super aquas. Genes. I. 1.

Hanc ambrosius tua michi munuscula pferens. deuote scripsit et suauissimas lras. q̄ a principio annuiciau. h̄c p̄be-
 te iam fidei et veteris amicitie noua. p̄ferbant. Et ita tū illa necessitudo ē. et epi glauco copulata. q̄m non ualidas et familiares. nō p̄ntia tantum corpori. nō s̄bdola et palpās adulatō. sed dei timor. et diuinae scripturarū studia conciliant. Legim⁹ in veteribz historijs. quosdā iustitias. p̄uina a. nouos adijisse p̄fos. maria trāsisse. ut eos quos et libris nouerant. corā q̄ uiderat. Sicut pitagoras menphi-

2. Η πρώτη Παλαιά Διαθήκη

---

2. Η πρώτη έντυπη Εβραϊκή Παλαιά Διαθήκη (1477/1488) - Αναφέρουμε την έκδοση της Μπολόνια (1477), η οποία όμως περιλάμβανε μόνο τους Ψαλμούς. Η πρώτη πλήρης εβραϊκή Βίβλος τυπώθηκε το 1488 στο Σοντσίνο (Soncino) από την ομώνυμη οικογένεια Ιουδαίων τυπογράφων. Οι εκδόσεις αυτές ήταν κρίσιμες για τους “Χριστιανούς Ανθρωπιστές” της Αναγέννησης, οι οποίοι άρχισαν να μελετούν την Π.Δ. στο πρωτότυπο εβραϊκό κείμενο (*ad fontes*), παρακάμπτοντας τη λατινική μετάφραση.

Η πρώτη πλήρης Εβραϊκή Βίβλος, βασισμένη στο κείμενο του Μπεν Ασέρ (Ben Asher), εκδόθηκε από τον Τζόσουα Σολομών μπεν Ισραήλ Σοντσίνο (Joshua Solomon ben Israel Soncino) σε μορφή folio στο τυπογραφείο του Σοντσίνο το 1488. Τυπώθηκαν μεταξύ 200 και 300 αντίτυπα. Τότε, για ένα αντίτυπο πλήρωνε ο αγοραστής ποσό που αντιστοιχούσε στον ετήσιο μισθό ενός κρατικού υπαλλήλου.

Το γραμματόσημο που εκδόθηκε το 1988 τιμά την 500ή επέτειο από την εκτύπωση της Βίβλου του Σοντσίνο. Η λέξη με εβραϊκούς χαρακτήρες που εμφανίζεται στο γραμματόσημο είναι η πρώτη λέξη της Εβραϊκής Βίβλου, **בראשית** (Μπερεσίθ), που σημαίνει «Εν αρχή...».

3. Η Καινή Διαθήκη του 1516

---

3. **Η Έκδοση του Εράσμου (1516)** - Πρόκειται για το “Novum Instrumentum omne”. Ο Έρασμος βιαζόταν να προλάβει την έκδοση της Πολύγλωττης της Complutum (Ισπανία). Αν και χρησιμοποίησε σχετικά λίγα και μεταγενέστερα χειρόγραφα, η έκδοσή του έγινε η βάση για το λεγόμενο Textus Receptus (Αποδεδειγμένο Κείμενο), πάνω στο οποίο βασίστηκαν οι μεγάλες μεταφράσεις της εποχής, όπως του Λουθήρου στα Γερμανικά και η King James στα Αγγλικά.

4. Η Αγία Γραφή του 1516

---

4. **Η Πολύγλωττη της Complutum** (Complutensian Polyglot, 1514-1517) - Ήταν η πρώτη πραγματικά επιστημονική προσπάθεια. Τύπωσε την Καινή Διαθήκη στα Ελληνικά το 1514 (πριν από τον Έρασμο!), αλλά επειδή άργησε να πάρει την έγκριση του Πάπα, κυκλοφόρησε τελικά το 1520-1522. Περιλάμβανε σε παράλληλες στήλες το εβραϊκό κείμενο, τη λατινική Βουλγάτα και τη μετάφραση των Εβδομήκοντα.

5. Η Αγία Γραφή του 1516

Η Πολύγλωττη Βίβλος της Κομπλούτου (Complutensian Polyglot) αποτελεί την πρώτη πολύγλωσση έντυπη έκδοση της Αγίας Γραφής. Η Παλαιά Διαθήκη παρουσιάζεται σε παράλληλες στήλες στα εβραϊκά, αραμαϊκά, ελληνικά και λατινικά, ενώ το εβραϊκό κείμενο συνοδεύεται από ενδιάμεση (διαστιχική) λατινική μετάφραση. Η Καινή Διαθήκη παρατίθεται στα ελληνικά και λατινικά. Το έργο παρήγγειλε και χρηματοδότησε ο Καρδινάλιος Φρανθίσκο Χιμένεθ ντε Θισνέρος (Francisco Ximénes de Cisneros, 1436;–1517), με σκοπό την αναβίωση της κριτικής μελέτης των Αγίων Γραφών. Οι εκδότες αξιοποίησαν μεγάλο αριθμό χειρογράφων και συνεργάστηκαν με πολλούς μεταφραστές και λογίους, οι οποίοι συγκεντρώθηκαν στο Πανεπιστήμιο της Κομπλούτου (σημερινό Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης), προκειμένου να ολοκληρώσουν το έργο.

Table with 4 columns: Hebrew, Latin, Greek, and another Hebrew column.

Main body of text on the left page, consisting of multiple lines of Hebrew script.

Table with 2 columns: Hebrew and Latin, located at the bottom of the left page.

Table with 2 columns: Hebrew and Latin, located at the top of the left page.

Main body of text on the left page, consisting of multiple lines of Hebrew script.

Table with 2 columns: Hebrew and Latin, located at the bottom of the left page.

Table with 2 columns: Hebrew and Latin, located at the top of the right page.

Main body of text on the right page, consisting of multiple lines of Hebrew script.

Table with 2 columns: Hebrew and Latin, located at the bottom of the right page.

Table with 4 columns: Hebrew, Latin, Greek, and another Hebrew column.

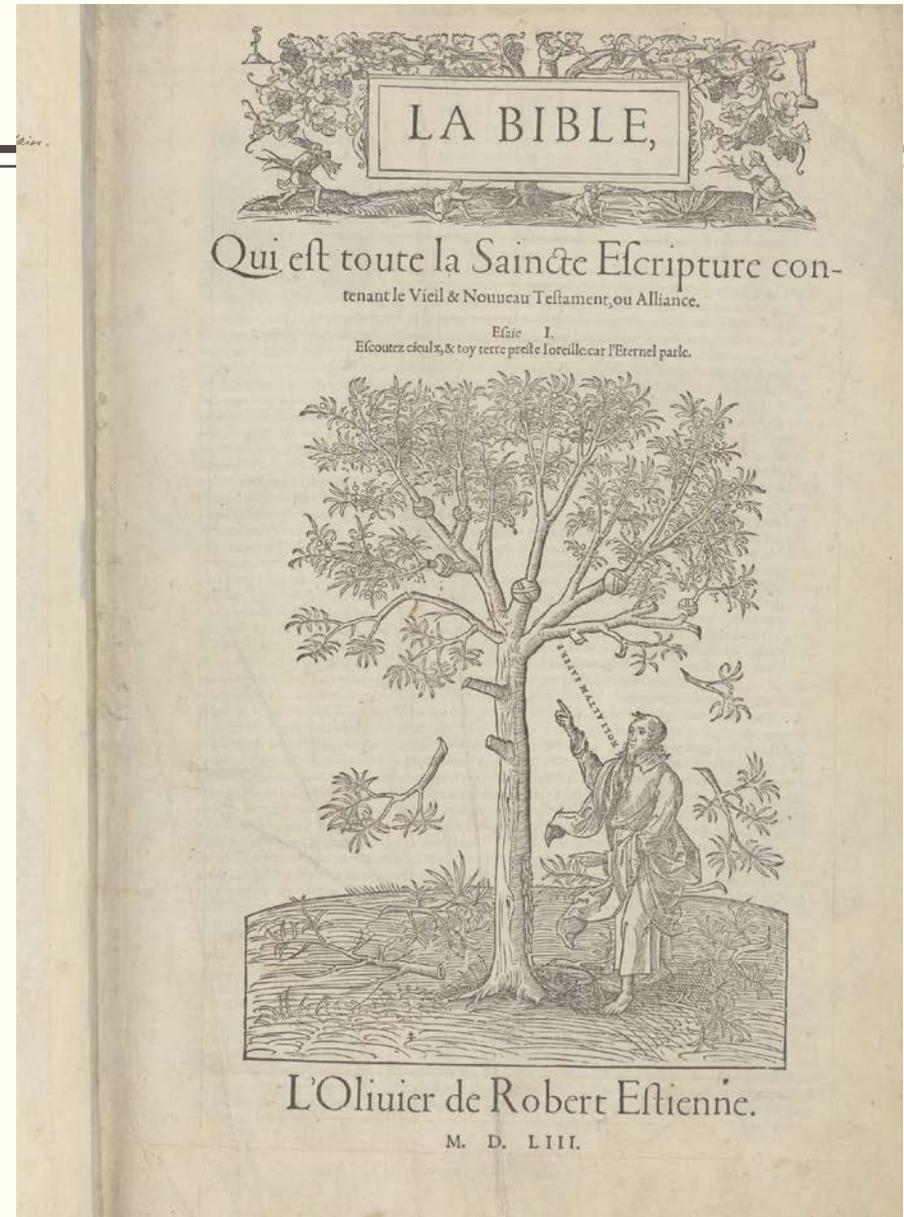
Main body of text on the right page, consisting of multiple lines of Hebrew script.

Table with 2 columns: Hebrew and Latin, located at the bottom of the right page.

6. Η Αγία Γραφή του 1516

---

5. Η Στεφάνου Έκδοση (Robert Estienne, 1551) - Είναι η έκδοση που εισήγαγε για πρώτη φορά την αρίθμηση των στίχων που χρησιμοποιούμε μέχρι σήμερα. Πριν από αυτόν, η παραπομπή σε ένα συγκεκριμένο σημείο του κειμένου ήταν πολύ δύσκολη.

8. Η κριτική του κειμένου

*Με κριτική του κειμένου δεν χάνεται
η εμπιστοσύνη μας στο ιερό κείμενο,
αλλά η επιστήμη βοηθά στην καλύτερη
κατανόηση της ιστορίας του*

1. Ο ορισμός

Η Κριτική του Κειμένου (Textual Criticism) είναι ο επιστημονικός κλάδος που στοχεύει στην αποκατάσταση της αρχικής μορφής ενός κειμένου, του οποίου το πρωτότυπο (το «αυτόγραφο») έχει χαθεί, βασιζόμενος στα σωζόμενα χειρόγραφα και τις αποκλίσεις τους.

Στη Βιβλική επιστήμη, η κριτική του κειμένου είναι απαραίτητη γιατί η Παλαιά Διαθήκη και η Καινή Διαθήκη μεταφέρθηκαν με το χέρι για πάνω από 1.400 χρόνια, με αποτέλεσμα να εισχωρήσουν στο κείμενο χιλιάδες παραλλαγές (variants).

2. Τα τρία στάδια της διαδικασίας

Η εργασία του κριτικού κειμένου κινείται σε τρεις άξονες:

- **Recensio** (Επιλογή): Συλλογή και καταγραφή όλων των διαθέσιμων μαρτύρων (χειρόγραφα, αρχαίες μεταφράσεις, πατερικές αναφορές).
- **Examinatio** (Εξέταση): Αξιολόγηση της ποιότητας των μαρτύρων και των διαφορών μεταξύ τους.
- **Emendatio** (Διόρθωση): Η προσπάθεια επιλογής της γραφής που είναι πιθανότερο να είναι η αρχική.

3. Είδη λαθών στα χειρόγραφα

Οι γραφείς διέπρατταν λάθη που χωρίζονται σε δύο μεγάλες κατηγορίες:

(α) Ακούσια λάθη (Unintentional changes)

- **Ομοιοτέλετον:** Ο γραφέας παραλείπει μια ολόκληρη φράση επειδή δύο προτάσεις τελειώνουν με την ίδια λέξη (το μάτι "πηδάει" στη δεύτερη).
- **Ιτακισμός:** Σφάλματα ακοής (π.χ. σύγχυση του ημείς με το υμείς στην ελληνική γλώσσα).
- **Διττογραφία:** Η επανάληψη μιας λέξης ή γράμματος από λάθος.

4. Είδη λαθών στα χειρόγραφα

(β) Εκούσιες επεμβάσεις (Intentional changes)

- **Εξομάλυνση (Smoothing):** Διόρθωση μιας δύσκολης γραμματικής σύνταξης.
- **Δογματικές διορθώσεις:** Αλλαγή του κειμένου για να συμφωνεί με τις θεολογικές πεποιθήσεις της εποχής.
- **Εναρμονισμός (Harmonization):** Η τάση να γίνονται τα παράλληλα χωρία (π.χ. στα Ευαγγέλια) να μοιάζουν μεταξύ τους.

5. Οι βασικοί κανόνες (Criteria)

Για να αποφασίσουν ποια γραφή είναι η σωστή, οι επιστήμονες χρησιμοποιούν ορισμένους κανόνες «κοινής λογικής»:

- **Lectio Difficilior Potior:** Η δυσκολότερη ανάγνωση είναι προτιμότερη. Οι γραφείς συνήθως απλοποιούσαν το κείμενο, δεν το έκαναν πιο δύσκολο.
- **Lectio Brevior Potior:** Η συντομότερη ανάγνωση είναι συνήθως η αρχική. Οι γραφείς έτειναν να προσθέτουν επεξηγήσεις ή ευσεβείς φράσεις.
- **Εσωτερικά τεκμήρια:** Ποια γραφή ταιριάζει περισσότερο στο ύφος και τη θεολογία του συγκεκριμένου συγγραφέα;

6. Οι μεγάλες οικογένειες χειρογράφων (Κ.Δ.)

Τα χειρόγραφα δεν εξετάζονται μόνο μεμονωμένα, αλλά και σε «οικογένειες» (Text-types):

- **Αλεξανδρινός Τύπος:** (π.χ. Σιναϊτικός, Βατικανός Κώδικας). Θεωρείται ο πιο αξιόπιστος και ο πιο κοντινός στα πρωτότυπα.
- **Βυζαντινός Τύπος:** (π.χ. Textus Receptus). Είναι ο τύπος που επικράτησε στην Ανατολή. Είναι πιο “κομψός” και πλήρης, αλλά θεωρείται μεταγενέστερη επεξεργασία.
- **Δυτικός Τύπος:** Χαρακτηρίζεται από μεγάλες προσθήκες ή παραφράσεις (π.χ. Κώδικας Βέζα).

7. Γιατί έχει σημασία η κριτική του κειμένου

Χωρίς την Κριτική του Κειμένου, θα χρησιμοποιούσαμε εκδόσεις της Βίβλου που βασίζονται σε τυχαία χειρόγραφα του 10^{ου} ή 12^{ου} αιώνα. Χάρη σε αυτήν, οι σημερινές μεταφράσεις βασίζονται σε παπύρους και κώδικες που απέχουν ελάχιστα από την εποχή των Αποστόλων.

Η κριτική του κειμένου δεν είναι «εχθρός» του ιερού κειμένου, αλλά ένα εργαλείο που υπηρετεί την αλήθεια. Υπάρχουν τρεις βασικοί λόγοι που η επιστημονική αυτή προσέγγιση στην πραγματικότητα ενισχύει την εμπιστοσύνη μας:

8. Η διαφάνεια της παράδοσης

Αντί να κρύβουμε τις διαφορές κάτω από το χαλί, η επιστήμη τις εκθέτει και τις μελετά. Αυτό μας δείχνει ότι το κείμενο δεν ήταν ένα «νεκρό» έγγραφο κλεισμένο σε ένα συρτάρι, αλλά ένας ζωντανός οργανισμός που οι άνθρωποι διάβαζαν, αντέγραφαν και αγαπούσαν τόσο, ώστε μερικές φορές προσπαθούσαν να το «διορθώσουν» για να το κάνουν πιο σαφές.

9. Η διασφάλιση της αυθεντικότητας

Χάρη στην κριτική του κειμένου, είμαστε σίγουροι ότι το 99% του κειμένου της Καινής Διαθήκης είναι αδιαμφισβήτητο. Οι παραλλαγές που θα δούμε (όπως της περικοπής της Μοιχαλίδας ή εκείνης του τέλους του Μάρκου) είναι εξαιρέσεις που δεν ανατρέπουν κανένα βασικό δόγμα της πίστης. Όπως είπε και ο διάσημος κριτικός κειμένου Sir Frederic Kenyon: «Ο χριστιανός μπορεί να πάρει ολόκληρη τη Βίβλο στα χέρια του και να πει χωρίς φόβο ή δισταγμό ότι κρατάει το αληθινό Ρήμα του Θεού, που παραδόθηκε χωρίς ουσιώδη απώλεια από γενιά σε γενιά ανά τους αιώνες».

10. Η ιστορική σύνδεση

Η μελέτη των χειρογράφων μας συνδέει με τους πρώτους χριστιανούς. Όταν βλέπουμε έναν πάπυρο του 2^{ου} αιώνα (όπως ο P52), αγγίζουμε την εποχή των Αποστόλων. Η επιστήμη μας επιτρέπει να καθαρίσουμε τη «σκόνη» των αιώνων και να πλησιάσουμε όσο το δυνατόν περισσότερο στο αρχικό κείμενο. Συνοπτικά, η επιστήμη μας βοηθά να καταλάβουμε τη διαδρομή του κειμένου μέσα στην ιστορία. Το γεγονός ότι γνωρίζουμε πού και γιατί ένας γραφέας άλλαξε μια λέξη, μας δίνει τη δύναμη να την επαναφέρουμε στην αρχική της μορφή. Είναι σαν να καθαρίζεις μια παλιά εικόνα: η αφαίρεση του μεταγενέστερου βερνικιού δεν καταστρέφει το έργο, αλλά αποκαλύπτει τα αυθεντικά χρώματα του δημιουργού.

- Ακολουθούν τρία (3) πιο γνωστά παραδείγματα από την Κ.Δ.

11. Η περικοπή της μοιχαλίδας (κατά Ιωάννην 7:53 – 8:11)

Πρόκειται για την πασίγνωστη ιστορία όπου ο Ιησούς σώζει μια γυναίκα από τον λιθοβολισμό λέγοντας: «Ο αναμάρτητος πρώτος τον λίθον βαλέτω».

- **Τα δεδομένα:** Η περικοπή αυτή λείπει από τα αρχαιότερα και καλύτερα χειρόγραφα (Σιναϊτικός, Βατικανός). Εμφανίζεται για πρώτη φορά στον Κώδικα του Βέζα (5^{ος} αι.) και αργότερα επικρατεί στο Βυζαντινό κείμενο.
- **Η κριτική εξέταση:** α) Το ύφος και το λεξιλόγιο της ιστορίας δεν μοιάζουν με του υπόλοιπου Ευαγγελίου του Ιωάννη. β) Σε ορισμένα χειρόγραφα, οι γραφείς την τοποθετούν στο τέλος του Ευαγγελίου ή ακόμα και μέσα στο Ευαγγέλιο του Λουκά!
- **Συμπέρασμα:** Οι περισσότεροι επιστήμονες πιστεύουν ότι πρόκειται για μια γνήσια ιστορική παράδοση που κυκλοφορούσε προφορικά, αλλά δεν αποτελούσε μέρος του αρχικού κειμένου του Ιωάννη. Προστέθηκε αργότερα για να μην χαθεί μια τόσο σημαντική διδασκαλία.

12. Ο «μεγάλος επίλογος» του Μάρκου (κατά Μάρκον 16:9-20)

Αν ανοίξετε μια σύγχρονη κριτική έκδοση, θα δείτε τους στίχους 9-20 (που περιγράφουν τις εμφανίσεις του αναστημένου Ιησού) μέσα σε αγκύλες ή με σημείωση.

- **Το πρόβλημα:** Τα αρχαιότερα χειρόγραφα σταματούν απότομα στον στίχο 16:8 με τη φράση «εφοβούνται γάρ».
- **Η κριτική εξέταση:** α) Υπάρχει μια ξαφνική αλλαγή στο συντακτικό και τη ροή του κειμένου στον στίχο 9. β) Υπάρχουν χειρόγραφα που διασώζουν ένα «Μικρό Τέλος» (μια σύντομη περίληψη) αντί για το μεγάλο.
- **Η ερμηνεία:** Πιθανόν το πρωτότυπο τέλος του Μάρκου να χάθηκε (π.χ. καταστράφηκε η τελευταία σελίδα του παπύρου) ή ο συγγραφέας να μην πρόλαβε να το ολοκληρώσει. Οι γραφείς του 2^{ου} αιώνα ένιωσαν την ανάγκη να προσθέσουν μια κατάληξη που να εναρμονίζεται με τα υπόλοιπα Ευαγγέλια.

13. Το «Ιωάννειο κόμμα» (Α' Ιωάννου 5:7-8)

Είναι το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα δογματικής προσθήκης. Πρόκειται για τη φράση που αναφέρεται ρητά στην Αγία Τριάδα: «ότι τρεις εισιν οι μαρτυρούντες εν τω ουρανώ, ο Πατήρ, ο Λόγος και το Άγιον Πνεύμα...».

- **Η αποκάλυψη:** Η φράση αυτή δεν υπάρχει σε κανένα ελληνικό χειρόγραφο πριν από τον 14^ο-15^ο αιώνα! Υπήρχε μόνο σε λατινικά χειρόγραφα (Vulgata).
- **Η ιστορία:** Όταν ο Έρασμος ετοίμαζε την πρώτη του έκδοση (1516), δεν συμπεριέλαβε τη φράση, γιατί δεν τη βρήκε στα ελληνικά κείμενα. Δέχθηκε τεράστιες πιέσεις και αναγκάστηκε να την προσθέσει στην τρίτη του έκδοση, όταν του παρουσίασαν ένα (μάλλον κατασκευασμένο) ελληνικό χειρόγραφο που την περιείχε.

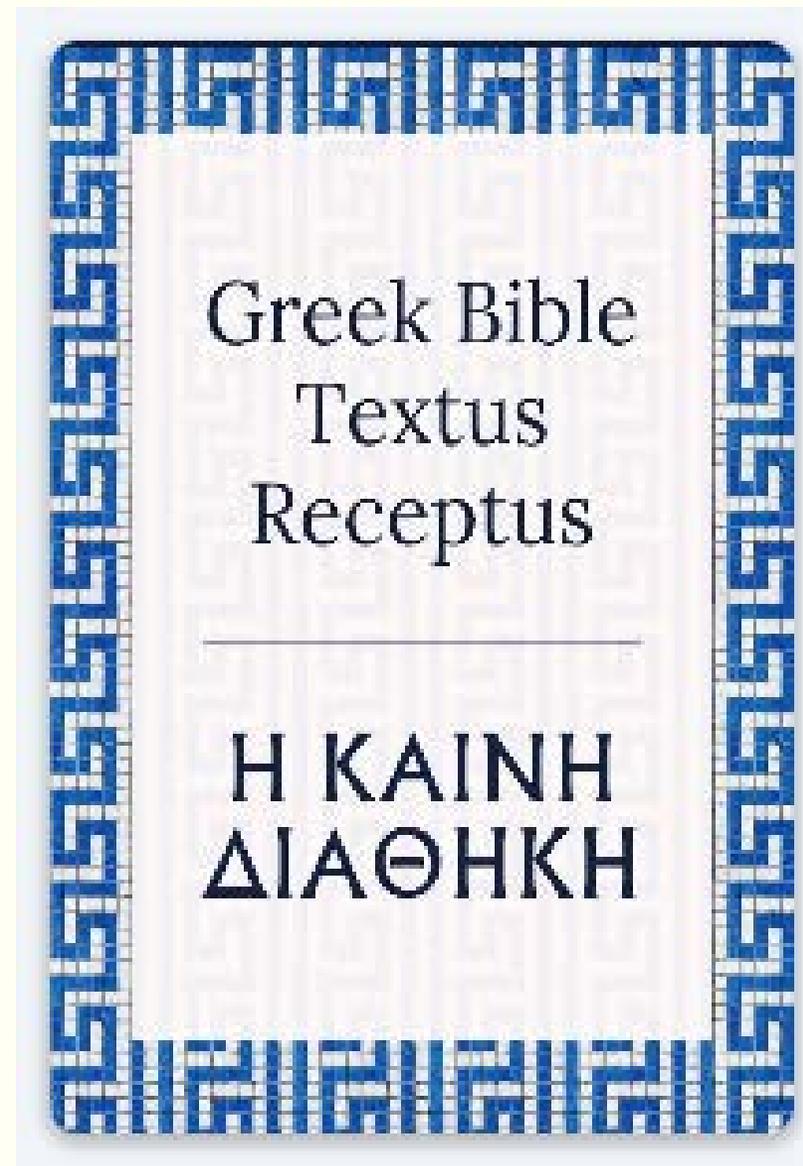
14. Textus Receptus (Παραδεδεγμένο κείμενο)

Το Textus Receptus (1633) είναι βασισμένο στον Έρασμο

- Ο όρος Textus Receptus καθιερώθηκε το 1633 από τους εκδότες Elzevir (Λέιντεν).
- Βασίζεται στην πρώτη έντυπη έκδοση της Κ.Δ. του Εράσμου (1516) και στις μεταγενέστερες αναθεωρήσεις της (Στεφάνου, Βέζα κ.ά.).
- Αντιπροσωπεύει το λεγόμενο βυζαντινό κείμενο, που ήταν σε χρήση και στο Οικουμενικό Πατριαρχείο.
- Διευκρίνιση: Το κείμενο του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως (1904) δεν ταυτίζεται απόλυτα με το Textus Receptus, αν και ανήκουν στην ίδια βυζαντινή παράδοση.

Έχει διαπιστωθεί πως παρά το γεγονός ότι από πολλούς σύγχρονους κριτικούς του κειμένου θεωρείται κατώτερη μορφή του κειμένου της Καινής Διαθήκης, ορισμένοι συντηρητικοί Χριστιανοί εξακολουθούν να το θεωρούν ως το πλέον αυθεντικό κείμενο της Καινής Διαθήκης. Η αντίληψη αυτή βασίζεται γενικά σε μια θεολογική διδασκαλία περί υπερφυσικής, προνοιακής διατήρησης της Αγίας Γραφής.

15. Το κριτικό κείμενο (1881)

- Το 1881 οι Westcott & Hort δημοσίευσαν το πρώτο συστηματικό «κριτικό κείμενο», που βασιζόταν κυρίως σε αρχαιότερα χειρόγραφα (π.χ. Σιναϊτικός, Βατικανός).
- Από τότε το Textus Receptus έπαψε να θεωρείται επιστημονική βάση των σύγχρονων μεταφράσεων.
- Η αντικατάσταση δεν έγινε “επίσημα”, αλλά σταδιακά μέσω της επιστημονικής αποδοχής.
- Οι κριτικές εκδόσεις συνεχίζονται έως σήμερα.
- Συμπέρασμα: Να διευκρινιστεί ότι πρόκειται για επιστημονική εξέλιξη και όχι διοικητική απόφαση.

16. Η Biblia Hebraica (1968–1977)

- Στην Παλαιά Διαθήκη έχουμε τη νέα επεξεργασία της Biblia Hebraica (1968–1977)
- Η Biblia Hebraica Stuttgartensia (BHS) εκδόθηκε σε τεύχη μεταξύ 1968–1977 και βασίζεται στον Κώδικα του Λένινγκραντ (1008 μ.Χ.).
  - Δεν ήταν η πρώτη «νέα επεξεργασία»
  - Ακολούθησε τη Biblia Hebraica του Kittel
  - Σήμερα έχει αντικατασταθεί από τη **Biblia Hebraica Quinta** (BHQ) (σε εξέλιξη από το 2004).

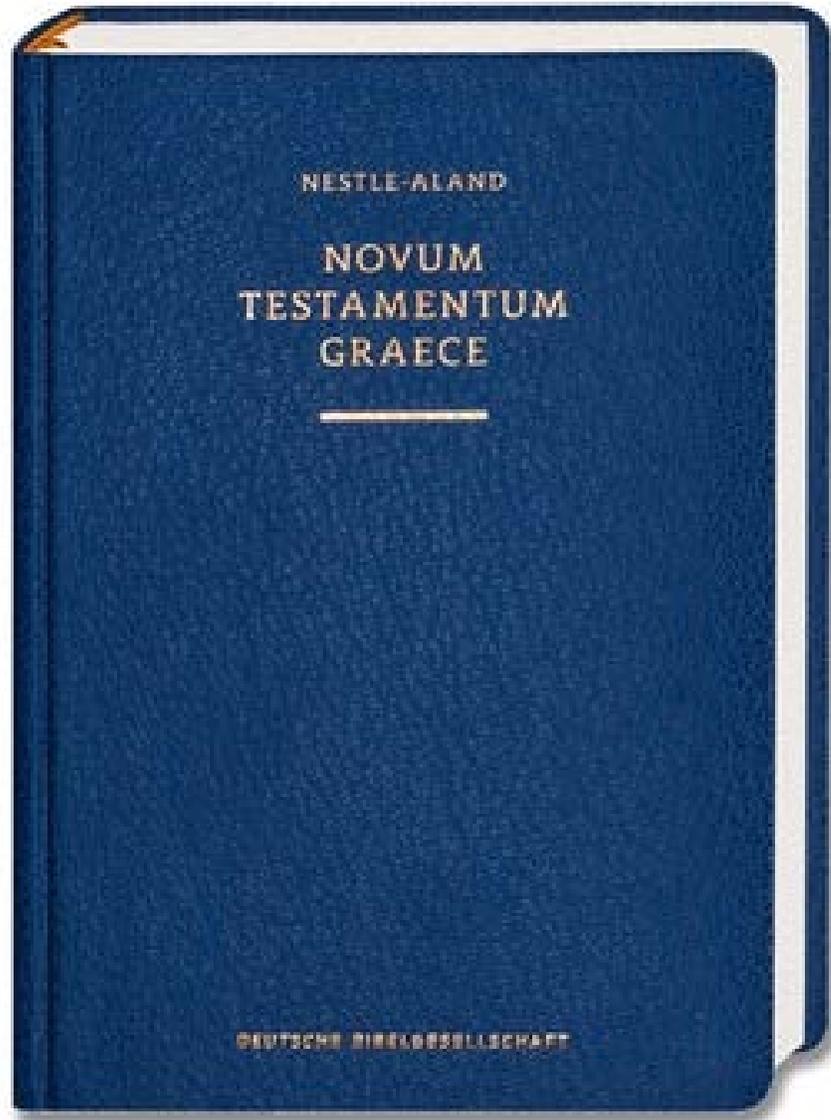

17. Η 28η έκδοση / επεξεργασία Nestle–Aland (2012)

Novum Testamentum Graece (ο λατινικός όρος για την «Καινή Διαθήκη στα Ελληνικά») - Συχνά συνοδεύεται από τους υπότιτλους που προσδιορίζουν την πατρότητα και την έκδοση: Nestle-Aland, 28. Auflage (ή Edition). Η 28η έκδοση του Nestle-Aland (NA28), που κυκλοφόρησε το 2012, αποτελεί το “ευαγγέλιο” των σύγχρονων βιβλικών σπουδών. Είναι η κριτική έκδοση στην οποία βασίζονται σχεδόν όλες οι σύγχρονες μεταφράσεις της Καινής Διαθήκης παγκοσμίως.

- Χρονολογική σειρά: NA26 → 1979, NA27 → 1993, NA28 → 2012

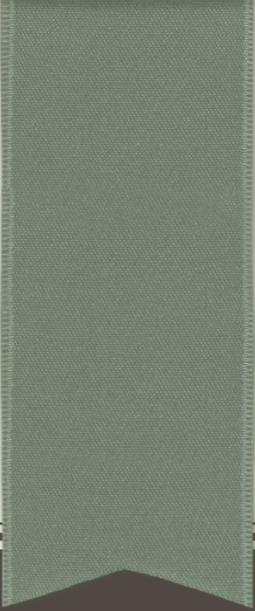

Nestle-Aland, Novum Testamentum Graece, 28., revidierte Auflage, hg. v. Barbara und Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M. Martini und Bruce M. Metzger in Zusammenarbeit mit dem Institut für Neutestamentliche Textforschung, Münster, © 2012 Deutsche Bibelgesellschaft, Stuttgart.

18. Η εξέλιξη της κριτικής των Βιβλικών Κειμένων

- 1516 Έρασμος – Πρώτη έντυπη έκδοση της Καινής Διαθήκης (βάση του Textus Receptus)
- 1633 Καθιερώνεται ο όρος Textus Receptus (Elzevir)
- 1881 Westcott & Hort – Πρώτο συστηματικό Κριτικό Κείμενο (Αρχή επιστημονικής αντικατάστασης του Textus Receptus)
- 1904 Έκδοση Πατριαρχικού Κειμένου Κωνσταντινουπόλεως
- 1968–1977 Biblia Hebraica Stuttgartensia (BHS) (Κριτική έκδοση της Π.Δ.
- 2012 Nestle–Aland 28η έκδοση (NA28)(σημερινή βάση των περισσότερων σύγχρονων μεταφράσεων)
- 2004–σήμερα Biblia Hebraica Quinta (BHQ) (νεότερη κριτική επεξεργασία της Παλαιάς Διαθήκης)

ΘΕΡΜΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΟΧΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΥΠΟΜΟΝΗ ΣΑΣ
